

ممالك اجنبیه ده سنه لکی (۶۵)، آلتی
آبانی (۳۵) غروشدر .
ممالك اجنبیه ده سنه لکی (۱۷)، آلتی
آبانی (۹) فرانقدر .

اداره خانہ

باب عالی جادہ سندیہ دائرۂ مخصوصہ

المخططات

آبونه بدلی یشیندر .

مسلكه موافق آثار مع الممنونيه قبول
اول نور. درج ايدلمين يازير اعاده
اولونماز .

البرهان

٢٢. ١٦٦

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی ہفتہ لاق مجموعۂ اسلامیہ در .

صاحب و مدیر مسئول

باش محرز

محمد عاكف

اشرف ارباب

والله يهدي من يشاء الى صراط مستقيم

افطارات

رساله مژدن آلدیغی کوسترک
شهر طبله ستون یازیلر هر بهانکی بر
غزته طر فندن اقماس اولونه بیلیر .

مكتوب برك ، امضالك واضح و
او قونا قلى اولسى و آبونہ صرم
نومروسنى محتوى بولونسى لازمدر

ممالك اجنبیه ایچون آبونہ اولانلرک
آدرسلیرینک فرانسز جہدہ یازاسی
رحا اولتور .

پازہ کوندرلدیکی زمان نہیہ دائر
اولدیغنک واضحا یدیرلسی رجا
اولتور .

۱۸۷۲

۲۱ مایس ۱۳۳۱

نخستین

٢٠ رجب ١٣٣٣

عدد ۲۴۱

نفس شریف

اسرار قرآن

سلف صالح مآثر ممدوحه و مسالك مرغوبه لریله حیات فانیه و اداع ایدوب کیتمدیلر. آنلره خلف اولانلر ایسنه یادینده بی نهایت بدعتلر احداث ایتک، یاخود امور شرعیه و مذهبییه بر حرکت فیکریه کو ستر مک قدرت و استعدادینی ابراز ایده میه جک صورتده بر وضع جود و سکون آلق شعلرینه انقسام ایتدی. بوتمایلات متضاده نك حاصل ایتدی کی تأثیر ایسه هر ایکی زمره نك، پیرو لری اولان عامه مسامحینی، ایچندن چیقيله میه جق، مهالك و مخاطراتندن قور تلق امکانی بولنه میه جق مخوف وادیلر سوق اتمکدن عبارت اولدی.

آیات قرآنیہ دن بری ، مقاصد اہلیہ سندن تحویل ، آنی حائر
اولدینی بلاغت و جزائله غیر قابل تألیف تاویلاره قیام ایتک کبی
محاذیری ارتکابه مجبوری استلزام ایتسه ده ، کندی رأی و مذهبیرینک
دلایل مؤیده سندن اولوق اوزره ایراد و ایتانه جرأتلری مسالک
و مذاہب دینیہ نک دها زیادہ تنوع و تشعبہ خدمت ایدن عامللردن
بری تشکیل ایتدی . بوضورتله ایش بر مرتبہ و واردی که کتب تفاسیری
تفحص ایدوبده بونلرک جامع اولدقلری تضادلره واقف اولانلر شرائط
فصاحتی و منتهای مراتب بلاغتی حائر اولان قرآن مبینک فصل اولوبده
بویله بر طاق تضادلری جامع اولدیغنه ، برچوق سقطات فکریہ نک صحتنه
دلیل تشکیل ایدہ بیلدیکنہ حیرت ایتمه مک قابل اوله ماز .
بر طاق منسیرین ساحه نقض و تنقیدی جاذبه دار بر جولانکاه

کوریهیور ، معرکہ جدال و خلافتک هوای مسـموم طعن و ضربی
کنیدیلرینه غایت خوش کلیور ایدی . بونک ایچوندرکه عظمت قرآنییه
لایقیله تقدیر ایدمه دیلر؛ قرآنی، اسلوب بیان و مال و مفہوم حقیقیسنه،
عبارات و آیاتنک مدلول صریحنه مخالفده اولسه التزام ایتدکاری
بر فکرک ، احداث ایلدکاری بر بدعتک ، توارث ایتدکاری بر
خرافه نک ترویجنه واسطه اتخاذ ایتدکده بر باس تصور
ایتمدیلر . حالبوکه آنلر بوجر کتلیله رسول اکرمک امام بخارینک
روایت و اهل حدیثک صحتده اتفق ایتدکاری « اقرؤا القرآن ما
اشتأفت علیہ قلوبکم فاذا اختلفتم فقوموا عنه » مال منیفنه توفیق
حرکتدن یک اوزا قلاشیورلردی .

مفسریندن هر بری یازدقلری کتابلرده ، حدود معقوله و مناقشات معقوله دائره سنی تجاوز ایتمه مک شرطیه کندیلرینه خاص و معین بر مسلک تعقیب ایده یدیلر ، مسئله اوقدر حائز اهمیت عد ایدلیه بیلیر ایدی . فقط بونلر میاننده اویله لرینی کوردک که ایچلرندن بری : « بویا صدر » دیدی می ، دیکری در حال : « یوق ، یالان سویلیورسک ، اوسیا هدر . » دسور .

مفسرین آرمه‌سندہ ، قرآنک اسرار بلاغتتی کشف وایضاحہ
چالیشان ، اعرابی ، اسباب نزولنی سرده قیام ، احکام
قرآنیہی ، اصول تجوید و آداب تلاوتی بیانہ تصدی ایدنلرک
بولمسنہ نظر عفو و صفح ایله باقیہ بیلیر . فقط نصوص قرآنیہی افکار
و مطالعات ذاتیہ لرینہ توفیق ، قرآنی تمایلات مذهبہ لرینک ترویجہ
آلت اتخاذ اتمک ایستہ نلرک شوحر کتلیرینہ قارشو اعراض عین ایتک ،

یا خود لغت قرآنه واقف اولدقلری ، آنک اسرار بلاغتیه عقل ایردیره مدکاری حالده بی محابا تفسیر وادیسند سوزسویله مک ، قرآنه اعجازکار اسالیبیه ناقابل تالیف معما آمیز برطاقم مقاصد اسناد ایتک فصل سکوت ایله یکیشدیریله بیلیر ؟ کتاب الهی یهود افسانه لرله تفسیره جرأت ایدنلرک ، جناب حق قرآنی صرف عربی ، معانی و مقاصدی واضح و آشکار اوله رق تزییل ایتمشکن آنک چهره لطیفی پرده دار التباس و ابهام ایلینلرک بو خطالری فصل نظر مسامحه ایله تلقی اوله بیلیر ؟

عصر لر کلوب یکدی که مسلمانلر ائم سائرله حال تماسده بولمبور ، اقطار عالمده تأسس ایدن نفوذ و سطوتلری آفاق جهانه مهابتلر صاجیور . ساحه ملک اسلام ملجأ امن و امان اولیور ایدی . نه بر کسه دیار اسلامه قارشو فکر تجاوز بسلیه بیلیر ، نه ده بر متعجب آنلرک داخلی فناقلری ، یولسزقلری کشف و اعلانه جرأتیاب اولور ایدی . فقط زمان دیکشدی اهل اسلامک جهل و غفلتندن بالاستفاده کفارک بلاد اسلامه قارشو اوزانان الری عالم اسلامده کی وحدت و جمعیتی تفرقه و پریشانی به منقلب ایتسکده یکیکمده دی . اقوام صلیبیه نیک مسلمانلر اوزرنده کی نفوذ و تغلبلری بر درجه به واردی که یوزلرینه قارشو ایتدکلری سوله مک ، حسیات دینه لرینی رنجیده ایده جک هر شیئی بی پروا ایشله مک باشلادیلر .

ممالک اسلامیه دن هانکی برنده اولورسه اولسون بریره کیتیمه یزکه جزویتلری جراد منتشر کی خلق آره سنه بایله رق طعن دین و قدح رسوله متعلق بی نه یاه تفوه ساند بولندقلری نظر تاثرله کورمیه لم . یونلر بر طرفدن نشریات مفسدانه لرنده مظهر سهولت اوله بیلمک خصوصنده مطبعه لرک وجودندن استفاده ایتسکده اولدقلری کی ، دیگر طرفدن ده صلیبیونک حقارنده ابدال ایتسکده اولدقلری سباحه و معاونت فوق العاده قره و دکزلرده ، ایصنر بادیه لرده جولان ایده رک ائم اسلامیه و هر صنف اقوام انسانیه آره سنده یرلشمه لرینه ، ایتدکلری کی ترتیب دام تزویر و ملعتته موفق اوله لرینه امکان بخش ایدیبور .

آنلر بویله . مسلمانلره کلنجه یونلر بالعکس اویوشمش ، عطالت و مسکنته مستغرق اولمش بر حالده بولنیورلر .

بیچاره مسلمانلر ! عنعنات قدیمه لرینه صاریله رق طونوب قالمش ، قرون متوالیه نیک اسکندوب جوروتدیکی آثار صوفیه و مباحث فلسفیه به پرستش درجه سنده بر میل و مربوطیتله وقف قلب و وجدان ایلش . کتاب الهی تأمل و تدبر قیدندن آزاده بر حالده بولنیورلر . اساسآه آنلرک آیات الهیه بی درینجه دوشونه رک جناب حقل کتاب مقدسنه ، انسانک دنیا ده انتظام حیاتی ، عقیده فلاح و سعادتنی تأمیننه مدار اولق اوزره تودیع ایتدیکی اخلاق و آداب کریمه و احکام ربانیه بی تفکر دن محرومیتلرینک یکانه سائق بو دکلی ؟

مسلمانلرک صنف عوامیه طبقه خواصندن بر چو غنک احکام قرآنیه بی غیر مدرک و اسرار دیندن غافل اولدقلری کورن میسیونر لر فرصتن استفاده به شتاب ایده رک حجج و براهین یقینه ایله مجهز اولمیان اهل اسلام ایله آجدقلری مبارزه دینه و اعتقادیه ده اوزرلرینه شک و شبهه سر میلری یاغدیرمه ، آنلرک آباء و اجدادندن توارث ایتدکلری عقائد تقلیدی بی کو کندن بالطه لامغه باشلادیلر .

میسیونر لر بوباید هر نه قدر نائل مرام و مسلمانلری فوج فوج دیندن چیقارمق غایه سنه معطوف اولان امللرینه دسترس اوله مامشلر ایه ده شبهه یوق که القا ایتدکلری شبهات دینه ، بی کزین افندمه عزو و اسناد صورتیه اختراع ایتدکلری برطاقم قصص و حکایات ایله بر جوق مسلمانلرک پای متانتلری صارصمغه موفق اولمشلردر .

نه قدر کوردک که باباسلرک مدارس و محافل خصوصیه لرنده وقوع بولان تسویلات و تلقینات مضلانه لرندن بی قرار اولوب دوشدکلری ورطه تردد دن قور تولملری ایچون کندیلرینه رهبر اوله بیله جکلری ظن و تخمین ایتدکلری کیمسه لرک یانندن نومید حقیقه قله قالمشلر ، فضله اوله رق اضطرابات و جدانیه لرینک تشریحی صره سنده اورتیه قویدقلری مسئله لر دن طولای بو کیمسه لرک شتم و لغتته ده هدف اولمشلردر .

یونک بویله اولمی هیچده شایان تعجب دکلدر . چونکه علمای عصر آره سنده یک آره کیمسه بوله بیلیر سککز که خرسیتیانلرک ترقیات حاضرملری حقنده تدقیقانه بولنش ، یونلرک دیانت اسلامیه حقنده نه کی تنقیدانده بولندقلرینه ، بی کزین علیه الصلاة والسلام افندمه رک نام بلندر سالتی نقیصه دار ایتک مقصدیه نه کی بدخواهانه اسناداته توسل ایتدکلرینه وقوف حاصل ایتش اولسون .

اگر علمای اسلام آره سنده اقوام خرسیتانیه نیک لسانلرینه واقف کیمسه لر بولنسه یونلر خرسیتیانلرک کندی مکتبلرنده چو جقلر مزه ، آنلرک صاف و نزیه قیلرنده درلو درلو شک و شبهه اویاندره جق نه کی شیر اوقوتدقلری اوقویوب آکلارلر ، در حال بوقبیل اثرلر مسلمانلرک افکارینی تسیم مقصدیه اویدورولمش شیر اولدیفنی اومسامان اولادلری نظرنده بداهه تعین ایتدیرمه جک ضرورته مدافعه به شتاب ایدرلر ایدی . لکن علماسر دینه قارشو دشمنلری طرفدن ترتیب اولنان هر هجومی اهمیتدن عاری که زیور ، بیلمدکلری هر شیئه قارشو بر حس خصومت بسله یورلر . ایشته یونک ایچوندرکه آنلر میانسنده فنون جدیده نیک ، علوم مادیه نیک ، اجنبی لسانلرینک ، اساسنر و حکمت وجدیتدن عاری اولمقله برابر نشر و ترویجی یولنده میانونلره لیرالر صرف ایدلمکده اولان ادیان سائرله نیک لزوم تحصیل و تبعینه اهمیت ویرن بر فرد کوریه مه مکده در .

حال بویله دوام ایدر ، علماسر بو وضع جامدلری محافظه ایدیلرسه طوائف اسلامیه نیک دینده ضعفه و آنک احکامی ، ارکانی ، تعالیم و تاریخی حقنده شک و تردد لره دوجار اولمقدن تخلیص نفس ایده بیلملری

- ۴ (قرآن دن غرض فطری ،
- ۵ (قرآنك اسالیب و عباراتی ،
- ۶ (قصه لك تکررنده کی حکمت ،
- ۷ (محکم ، متشابه و تأویل ،
- ۸ (مبحث نسخ .

بو مباحثك هربری حقنیه ویره جکمز ایضاحات مفصله ارباب امانه کتاب کریمك قولایقله معناسی آکلامق و غوامض و اسرارینه پیدای اطلاع ایتمك رسوخ و قدرتی ویره بیلجکدر .

قارئین کرامه لایق اولان، یازم جغمنز شیلرك حقیقت اولدیغنه کسب قناعت ایتمکلی تقدیرده بونلری مختلف لسانلره ترجمه ایدمك اقطار عالمه نشر ایتمکدر . بلکه بو صورتله بر طاقم پاپاسلرك نشریات مضالنه لرینك بر درجهیه قدر اوکی آلمش ، بر چوق مسلمانلرك مرکز ایمان و یقینه پایدار اولمیرینه خدمت ایدلمش اولور « وان الله مع الذین اتقوا والذین هم محسنون »

عبدالعزیز چاویش

اسلامده فلسفه

۱۴

سلفیه ، صوفیه ، کلامیه سنیه ، کلامیه جریه

عصر ثالث هجریدن اعتباراً اهل اسلام فلسفه بی تبقه قویولدقنلری زمان سلفیه ، صوفیه ، کلامیه سنیه ایله اهل اعتزالدن ماعددا اولان اهل بدعت فلسفهیه اصلا رغبت ایتمیورلر ایدی .

سلفیه . — سلفیه : صحابه کربن ، تابعین ، اتباع تابعین اولان سلف امت مذهبنده بولان فقه و محدثیندر . اشعریه مذهبك تأسیسه قدر سلفیه پك چوق ایدی سلفیه لك باشلیجه خواص بمیزه سی اسماء و صفات باری بی انصوص جلیله ده وارد اولدینی و وصف اولدینی کبی شان الهی یه موافق ، جلال باری یه لایق بر صورتده بلا تکلیف و لاتمثیل ، بلا تعطیل و لاتتحریف اثبات ، مشیت الهیه و قدرت سبحانیه لك تعلق ایتمکی افعال و صفات اختیاریه لك جناب باری ایله قیامی در . بوکا مبنی اسماء و صفات و افعال الهیه ده رأی ایله حکم اولونماز . اسماء و صفات و افعال باری بی تعطیل و یا تحریفی موجب اولان رأیلر ، قیاسلر باطلدر ، اسماء و صفات و افعال الهیه تأویل اولونماز ، ذات باری موجود اولدینی حالده فصل کیفیت معلوم دکل ایسه صفات باری ده موجود اولدینی حالده کیفیت معلوم دکدر . صفات باری صفات مخلوقه ده مشابه دکدر .

امیدی قالمیه جکدر . فقط هب بو حالردن نزد الهیه و مواجهه تاریخده مشغول یکانه بالکر علمادر .

مسلمانلرك عظیم بر کرداب اضمحلاله طوغر و سور و کتوب ایتمکده اولدیغنی کورمك و بو کونکی حاللرینك الیم بر عاقبتیه منجر اوله بیلجکی فکر مزعجك تحت تأثیرنده قالمق بی جدأ تحملسوز بر طاقم مساعی بی اقتحامه سوق استدی . اوله کلفتلی تعهدات وجدانیه آلتنه کیردمک قدرت بلغه صمدانییه اعتماد سائق ورهبرم اولماییدی ، بویه آغیر بر طاقم وظیفه لری در عهده ایتمک قطعاً جسارت ایده مزدم . خصوصاً که بو یولده بالکر باشمه بولمورم . باشلا دیغ مجاهده دینه ده بکا ظهیر اوله بیلجک الله دن بشقه نه بر کیمسه ، نه ده یارم وار .

ایچنده بولندیم شداند بحران وفلا کته رغماً تعهد ایتمک و وظایفدن بری بر تفسیر یازمق مسئله سی تشکیل ایدیور . فقط بر تفسیر که قرآن عظیمه مکنوز اولوبده یجه عصر لردن بری بر طاقم بدعت و خرافات برده لر یله انظار مسلمیندن مستور و محتجب قالمش اولان خزان کرانبهای میدانه چیقارسین .

بو تفسیرك خواص ممیزه سندن بری ده مندرجاتی میاننده مناقشات کلامیه ، مجادلات لفظیه لك اسرائیلیاته عائد افسانه لرله احادیث موضوعه لك جای قبول بوله مامه سی ، منحصرأ کتاب اللهك احتوا ایتمکی اسراری بیان ، بطون آیات کریمه ده مندرج اخلاق الهیه ، آداب عالییه بی وضع موقع تشهیر ایتمک اکتفا ایدلمش اولمیسدر .

تفسیر مزده معارض دین اولانلرك اقوال و مدعای بی صریح و واضح دلائل و افادات ایله رد و جرح ایتمکله برابر خصم مزك نامنی تصریح ایتمک و نقض ایتمکمز شکوک و تسویلاتی عیناً ذکر ایتمک مسلک کی التزام ایتمیه جکمز . سوزلریمز نفوذ نظر اصحابنه و دین و قرآن علیهنده کی آثاری مطالعه و تدقیق ایدنلره هدف و مقصد بی تعیین و اراهه ایده جکدر .

تفسیره باشلامازدن اول شو مقدمه بی بر طاقم مباحث ایله تذیل ایتمک ایجاب ایدیور که انلر هر آن وزمان اهل صلیبدن قرآن کریمی هدف طعن و تزئیف اتخاذ و مسلمانلری وادی ضلالتیه سوق ایتمک فکر واملنه خدمت ایدنلرك آمالنه واسع بر جولانکاه تشکیل ایدیور . واقعا بر طاقم مفسرلر بو مباحثی بیان و تشریح صدندده بر چوق اقوال و مطالعات سرد ایتمشله ایسه ده بونلردن هیچ بری صدر اسلامه شفا ویره بیلجک برایش کورمه مشلردر . چونکه بونلردن قسم مهمی بر چوق شیلر یازمش و مجاهده دینه ده بیوک بر غیرت ابراز ایتمش اولقله برابر دشمنلرك دین علیهنده کی مکر و کیدلری رد و سینه اسلامه توجیه ایلدکلی طعنه تسویلاتی بر طرف ایتمک یارارلقی کوسترمه مشلردر .

مباحث منروده شونلردر :

- ۱ (قرآنك کیفیت نزولی ،
- ۲ (قرآنك کتابت و تلاوت صورتیه کیفیت جمعی ،
- ۳ (قرآنك یدی حرف اوزرینه نزولك معناسی ،